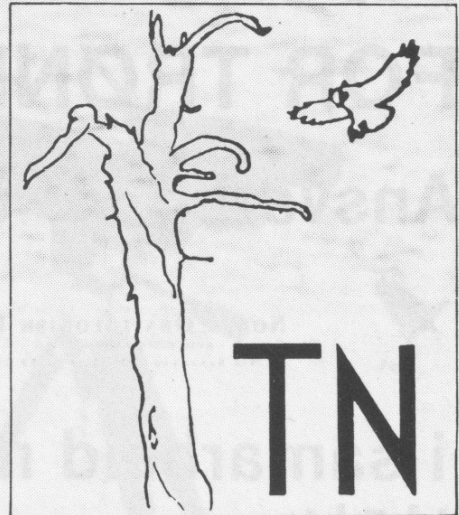

TRØNDERSK NATUR

NR. 3 - 1980 - 7. ÅRG.

NATURTIDSSKRIFT FOR TRØNDELAGSFYLKENE

Ansvarlig for utgivelsen:

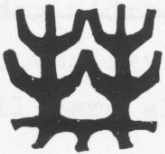

NORSK ORNITOLOGISK FORENING
AVD. NORD-TRØNDELAG
1670 SANDHAUG Postboks 3 89 32 80

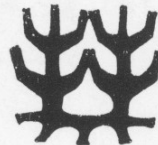

NORSK ORNITOLOGISK FORENING
AVD. SØR-TRØNDELAG
Postboks 139 - Postgato 1101901
7001 Trondheim

i samarbeid med:

NORD-TRØNDELAG
NATURVERN

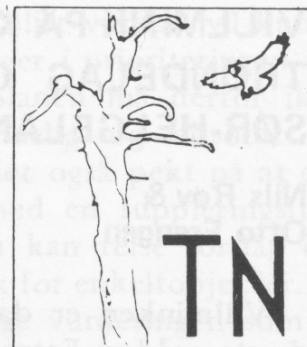

SØR-TRØNDELAG
NATURVERN

TRØNDELAGSGRUPPA AV
NORSK ENTOMOLOGISK FORENING

INNHold

Villmink på kysten av Trøndelag og Sør-Helgeland	s. 76
Sidensvans i Trøndelag høsten 1979 og vinteren 1979/80	s. 79
Skaparverk – eller kraftverk	s. 82
Hvor bor medl. o NTNv?	s. 85
Børgfjell – klassisk naturperle nr. 1	s. 86
Nok en suksess!	s. 88
Økologisk kystkartlegging	s. 90
Nyetablert hettemåkekoloni i Beitstadfjorden	s. 92
Søkelys på organisasjonsmønstret i NNV	s. 94
Sandølaplanene	s. 95
SMÅSTYKKER	s. 96
Canadagjessene i Buvika	s. 96
Observasjon av trane	s. 96
Sør-Libanon, våren 1980	s. 97
Skal halvdaude fuglar få ein sjanse?	s. 98
Bokanmeldelse	s. 100
Opprop	s. 100
Uttalelse om våtmarkspl. for Sør-Trøndelag	s. 101

Redaksjon: Knut Krogstad (red.)

Lucie Kjelvik Frida Tove Meland
Nils Røv Roar Pettersen
Ola Huke Jostein Sandvik

Adresse: Postboks 1719, Rosenborg
7001 TRONDHEIM

Postgiro: 3 60 19 52

Abonnementskostnad 1980: Kr. 25,-

Trykk: Stjørdal Trykkeri a.s, 7500 Stjørdal

Nr. 3

oktober 1980

Opplag: 5000

BEKLAGER

at nr. 3 kommer seint, men av forskjellige årsaker har det ikke vært mulig å få det ut tidligere.

Som den våkne leser vil registrere når han blar videre utover i bladet, er lay-out endret. Hvor vidt endringen er til det bedre overlates til dere å avgjøre.

Selv om det de siste dagene har kommet inn en del stoff til redaksjonen, hadde vi gjerne sett at vi fikk mer. Særlig ønsker vi småstykker, så ta penna fatt!

Presset på verneverdig natur i begge

fylkene ser ikke ut til å minske (se inne i bladet). Særlig spennende i denne sammenheng: Skal det lykkes NTE (og andre!) å nå fram med sin "vassdrag mot vassdrag"-taktikk? Med sitt brutale reguleringsforslag for Sanddøla lokker de nok de folkevalgte til å gå inn for Forra-utbygging! ? Det er derfor viktig at vernearbeidet styrkes for begge vassdraga. Gi ditt bidrag til dette arbeidet gjennom personlig innsats eller ved økonomisk støtte.

-red-

VILLMINK PÅ KYSTEN AV TRØNDELAG OG SØR-HELGELAND

Nils Røv & Otto Frengen

Villminken er dag vidt utbredt i våre kystområder. Etter at etableringsfasen er over, ser det nå ut til at villminkbestanden mange steder har gått noe tilbake, og at den har stabilisert seg på et nivå som er bestemt av de naturgitte forholdene. Det er en vanlig oppfatning at villminken har vært til stor skade for faunaen i vårt land. Arten blir sett på som et skadedyr som må bekjempes med alle midler. Men bekjempelsen har til nå hatt liten eller ingen virkning. Enten vi liker det eller ikke, må vi derfor godta at villminken er kommet for å bli, og at arten nå er en del av vår ville fauna.

I forbindelse med forvaltningen av sjøfuglene, er det behov for kunnskap om villminkens utbredelse i kystområdene. Her er skadene på faunaen størst og her er det ennå mulig å foreta seg noe som kan ha positiv virkning på sjøfuglbestanden. Under arbeidet med å kartlegge sjøfuglenes hekkeområder, er det blitt samlet inn en del opplysninger om villminkens forekomst langs kysten. Vi vil her presentere en del informasjon om utbredelsen i de ytterste kystområdene i Trøndelag og Sør-Helgeland. Materialet bygger på egne observasjoner og på opplysninger fra lokalbefolkningen og andre. Alv Ottar Folkestad takkes for opplysninger om artens utbredelse i Vega kommune.

Utbredelsen i kystområdene

Det generelle bildet er at minken er utbredt langs hele kysten av Trøndelag og Sør-Helgeland. Dette gjelder også på de store øyene i øy-gruppene Storfosna, Hitra, Frøya, Vikna, Leka og Vega. I de ytterste delene av skjærgården er bildet noe mer nyansert. Se tabellen. Her finnes

områder som er helt fri for mink. Og i enkelte områder ser det ut til at arten har vanskeligheter med å etablere eller opprettholde en fast bestand. Vi mangler fortsatt en del detaljer for å kunne lage et fullstendig bilde av utbredelsen.

Det var villmink på Hitra allerede omkring 1948 (Wildhagen 1949). Men i kystområdene lengre nord fantes den

Tabell over forekomsten av villmink i deler av skjærgården i Trøndelag og Sør-Helgeland.

Tegnforklaring:

- + = villmink forekommer, fast bestand
- = villmink finnes ikke
- +/- = arten forekommer, men har gått sterkt tilbake i antall
- (+) = ingen fast bestand, men streifdyr forekommer

Der hvor vi bygger på opplysninger fra annet enn egne notater, er referansen angitt.

AOF = Alv Ottar Folkestad, muntlig medd.

<i>Storfosna</i>	+
<i>Froan og Halten</i>	-
<i>Tarva</i>	-
<i>Sula og Mausundvær</i>	+
<i>Ytterskjærgården i Bjugn (unntatt Tarva)</i>	+ Rygh (1978), Suul & Frengen (1974)
<i>Ytre Vikna (inkl. naturreservatet)</i>	+
<i>Sklinna</i>	-
<i>Hortavær</i>	-
<i>Lyngvær i Sømna</i>	+
<i>Ytterskjærgården i Sømna og Brønnøysund</i>	-
<i>Hovedøyene Vega og Søla</i>	+ Suul 1975, AOF
<i>Bremsteinen, Sjøla og Steinan i Vega</i>	- Suul 1975, AOF
<i>Fuglvær og Halmøy i Vega</i>	+/- Suul 1975
<i>Hysvær i Vega</i>	-(+) AOF
<i>Skjærvær og Nordvær i Vega</i>	- AOF
<i>Laanaa i Vega</i>	+/- AOF
<i>Sandvær i Herøy</i>	+ AOF

ennå ikke. Ti år seinere var den utbredt sammenhengende langs kysten så langt nord som til Alstadhaug. Men de ytre delene av Vikna samt Vega var fortsatt minkfrie (Hagen 1960). Som det går fram av tabellen, er det i dag bare i noen områder ytterst i skjærgården at det ikke finnes villmink.

Forekomst av villmink på kysten har to årsaker. Enten har arten vandret inn fra andre nærliggende områder, eller den har etablert seg som følge av rømninger fra lokale minkfarmer. Det siste har sannsynligvis vært tilfelle på Frøya og Vega. I dag har villminken en sammenhengende utbredelse langs store deler av kysten. Vi må rekne med at bestandene i de ulike kystområdene stort sett har kontakt med hverandre. Men det finnes sannsynligvis også områder med isolerte bestander. Dette kan være tilfelle med Vega. På Træna i Nordland var det tidligere en fast bestand av villmink som etablerte seg etter at dyr var rømt fra fangenskap. Bestanden var sannsynligvis isolert fra fastlandet. I dag er villminken på Træna blitt borte. Om dette skyldes beskatning eller økologiske forhold, er usikkert. Det siste er mest sannsynlig.

Det er mye som tyder på at det, i enkelte områder, finnes geografiske barrierer som hindrer arten i å øke sitt utbredelsesområde. Dette er sannsynligvis grunnen til at det ikke finnes villmink på Frøøyene, Tarva, Sklinna, Hortavær og i visse deler av ytterskjærgården i Sør-Helgeland. I andre områder ser det ut til at arten har vanskeligheter med å etablere en fast bestand på grunn av økologiske forhold. Dette kan skyldes vinterforholda. I slike områder vil en likevel kunne treffe på streifdyr, særlig om ettersommeren når ungdyra streifer omkring. Dersom kontakten med gode minkområder er svak, vil en sannsynligvis på slike steder kunne holde villminken helt eller delvis borte ved jakt og fangst, særlig om vinteren eller tidlig på våren. Det er også mulig at en i enkelte marginale minkområder kan greie å utrydde en lokal minkbestand, dersom

denne er isolert fra fastlandsbestanden.

Villminkens betydning for sjøfuglbestanden

De områdene i Trøndelag og Sør-Helgeland hvor det ikke finnes villmink, er de viktigste hekkeområdene for sjøfugl på denne delen av kysten. For enkelte arter er disse områdene av nasjonal og tildels av internasjonal verdi. Her finner vi gode hekkeplasser for storskarv, toppskarv, ærfugl, grågås, sildemåke, fiskemåke, rødnebbterne, teiste og smålom. Det er flere grunner til at dette er viktige sjøfuglområder. De ligger i produktive gruntvannsområder, og egner seg ofte dårlig for fritidsferdsel. Flere steder finnes ikke fast bosetning. Det ser faktisk ut til at de geografiske barrierene som hindrer minken i å utbre seg, også har betydning for hvor utsatt områdene er overfor forstyrrelse. Forskjellen i sjøfuglfaunaen mellom områder med og uten villmink er ofte svært stor. For enkelte arter er det graden av forstyrrelse som er viktigst. Dette gjelder sannsynligvis for skarve-artene. For teisten derimot, har utbredelsen av villmink stor betydning. Forekomsten av teiste gir ofte en god indikasjon på om det finnes villmink i et område. Måker, terne og ærfugl er utsatt både overfor mink og forstyrrelse. Hvor stor betydning villminken har for disse artene på lang sikt er vanskelig å si. Gerell (1975) fant at

minken i et svensk skjærgårdsområde hadde liten effekt på den hekkende sjøfuglbestanden. Han mente at sjøfuglene i et område med fast bestand av villmink, ville forandre sin atferd slik at skadene ville bli små. Dette kan, til en viss grad, også være tilfelle i vårt land. Det er likevel ingen tvil om at de minkfrie områdene på vår del av kysten er av stor verdi som hekkeplasser for sjøfugl.

Forvaltning

Der hvor vi har en livskraftig villminkbestand som står i forbindelse med hovedutbredelsesområdet, vil en bekjempelse av arten generelt ha liten eller ingen virkning. Etter vår oppfatning bør villminken forvaltes på lik linje med våre øvrige rovpattedyr. På grunn av minkens verdi som pelsvilt, bør jakt og fangst helst foregå på den tida av året hvor skinnen er verdifullt. Der hvor villminken har vanskeligheter med å etablere en fast bestand, bør det oppfordres til en aktiv beskatning for å holde arten borte fra viktige hekkeområder for sjøfugl. I de kystområdene hvor det ikke forekommer villmink, bør det bli forbudt å drive minkfarmer p.g.a. faren for at dyr skal unnsnippe og etablere seg i det fri. I slike områder vil etablering av sjøfuglreservater være av særlig stor verdi.

OBSERVASJON AV KORNKRÅKE

Jeg er litt interessert i dette med fugler. Innledningsvis kan jeg nevne at her i Malm har kaia ekspandert noe voldsomt de siste åra. Det jeg imidlertid spesielt vil nevne, er observasjoner av kornkråke. For et par år siden observerte min mann et eksemplar her i Malm. At jeg i vår 2. gang har sett kornkråke ved omkjøringsvegen inn til Tr.heim, er vel ikke så rart, men den 25. mars 1980, ca.

Sluttkommentarer

De opplysninger vi har bygget på er tildels mangelfulle. Vi er derfor interessert i opplysninger som kan supplere vår viten om villminkens utbredelse i kystområdene i Trøndelag og på Helgelandskysten. Også historiske data om artens etableringsfase i de ulike kystavsnitt er av interesse.

Litteratur

- Gerell, R. 1975. **Minkens anpassning i Sverige.** Rapport SNV PM 636.
- Hagen, Y. 1960. Villmink og ilder. **Vilt og Viltstell** nr. 1
- Rygh, O. 1978. Sjøfuglundørsøkelser på Trøndelagskysten sommeren 1978. Stensilert rapport.
- Suul, J. Frengen, O. 1975. Undersøkelser på Trøndelagskysten sommeren 1974. Stensilert rapport.
- Suul, J. 1975. Ornitologiske registreringer i Vega kommune, Nordland.
- K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1975-11.**
- Wildhagen, Aa. 1949. Minken *Mustela vison* Scheb i Norge. **Fauna** 2, hf. 4. 1-22.

kl. 12.00 så jeg 7-8 kornkråker i et tre på Snåsa. Det var mellom Vegset og Snåsa Turistsenter. En kan jo ikke ta feil av denne "rare" kråka med det lyse "ansiktet". 2 stykker til i bilen kommenterte denne merkelige kråka. For å være helt sikker, kjørte vi tilbake og fikk fastslått at det var kornkråke.

7720 Malm, 13. mai 1980.

Björg Brøske

SIDENSVANS I TRØNDELAG, høsten 1979 og vinteren 1979/80.

Knut Krogstad

Høsten og vinteren 1979 var det enkelte steder i Trøndelag en god del sidensvans å se. For å få en oversikt over oppkomsten ble det satt inn et opprop i TN nr. 4-79.

De innkomne observasjonene er dels gjengitt i figur 1 (områder med mange observasjoner), dels listet opp i teksten (områder med få observasjoner).

Følgende personer har bidratt med opplysninger:

Namsskogan: Øyvind Spjøtyold

Nærøy: Franz Kutschera

Namsos: Inge Joar Indahl

Sparbu: Gjertrud Evjan

Verdal: Arnstein Indahl, Inge Joar Indahl,

Halvor Sørhuus, Jenny Hiberg

Stjørdal: Tarald Johansen

Tydal: Ingebrikt Kirkvold

Trondheim: Jan E. Kjøsnes, Jon Suul, Per G. Thingstad, Jostein Sandvik, Roar Pettersen, Magne Husby og Georg Bangjord.

Melhus: Georg Bangjord

Grong: Georg Bangjord

Steinkjer: Georg Bangjord

Levanger: Trond Haugskott, Magne Husby (Åsen)

Ørlandet: Terje Leigland, Ivar Hopen

Hitra: Idar Jensen

Bjugn: Terje Leigland

Disse takkes herved for innsatsen.

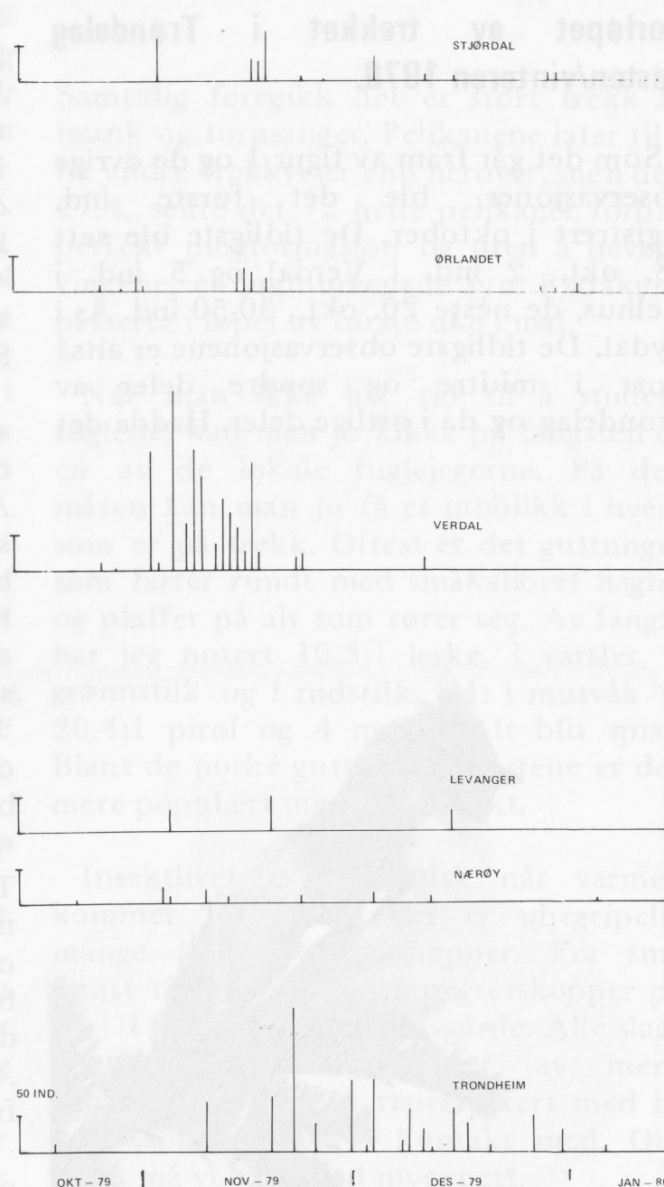
I tillegg er egne observasjoner fra Stjørdal tatt med.

Vandringer

Det første spørsmål man stiller seg når en art som sidensvans dukker opp om høsten er: Hvor kommer den fra? Deretter begynner man kanskje også å lure på hvorfor den kommer. Spørsmålene kan besvares under ett: Sidensvansen lever om sommeren i

hekkeområdene i Nord-Skandinavia og Nord-Russland, av insekter. Om høsten går den over til vegetabilsk føde i form av bær. Favorittkosten på dette området er

Figur 1: Sidensvansobservasjoner høsten 1979

rognebær (men også andre bærslag utnyttet i høyeste grad). Denne resurssen er imidlertid uttømmelig og dette fører til at fuglene trekker sørover for å finne næring.

Under dette næringstrekket sørover "spiser fuglene seg fram". Flokkene snauer ganske raskt de trær som har bær. Dette er forståelig da det er påvist at sidensvansen kan sette til livs 2-3 ganger sin egen vekt i bær pr. døgn. Alle opplysninger ovenfor er hentet fra Haftorn (1971).

Forløpet av trekket i Trøndelag høsten/vinteren 1979.

Som det går fram av figur 1 og de øvrige observasjoner, ble det første ind. registrert i oktober. De tidligste ble sett 18. okt., 2 ind. i Verdal og 5 ind. i Melhus, de neste 20. okt., 30-50 ind. Ås i Tydal. De tidligste observasjonene er altså gjort i midtre og søndre deler av Trøndelag og da i østlige deler. Hadde det

ikke vært for at 4 ind. ble observert på Kolvereid (Nærøy) 23. okt., hadde det vært nærliggende å anta, på tross av få registreringer, at de første fuglene kom fra Sverige, altså østfra. Når en ser på de få observasjonene som er gjort i de nordlige deler av Trøndelag, både i vestlige og østlige deler (Nærøy og Namsskogan), styrkes denne antagelsen. En annen observasjon styrker også antagelsen. Øyvind Spjøtvoll opplyser at det i Namskogan var svært lite rognebær høsten 1979 og at det lille som var, var tatt av trostene når sidensvansene kom. Følgende observasjoner er gjort i Namsskogan: 29/10: 10-12 ind., 30/10: 10-12 ind. (trolig de samme som 29.), 6/11: 1 ind. 7/11: 2 (3) ind., 16/11: 1 ind.. I tillegg foreligger følgende observasjoner fra nordlige Trøndelag: Harran, 15-18 ind. 3/11, Grong: 38 ind. 4/11, Namsos: 10 ind. 2/12. For Nærøy se fig. 1: Binde, Steinkjer: 24 ind. 4/11, Sparbu, ca. 250 3/11.

Av fig. 1 og de øvrige observasjoner skulle det gå klart fram at de fleste observasjoner er gjort i og ved tettsteder. Årsakene til dette kan være flere, men to synes å være de viktigste. For det første bor de fleste observatørene i tettsteder og har det meste av sin daglige aktivitet her og kan derfor med størst sjanse påtreffe sidensvansen her. Ettersom sidensvansen "spiser seg fram" under trekket, vil den oppsøke steder med rikelig tilgang på bær. Mengden av rognebær var ikke spesielt stor høsten 1979 i noen deler av Trøndelag og det ville derfor være naturlig at sidensvansene i stor grad oppsøkte prydbusker/trær i parker og hager i tettstedene og beitet på bærene av disse. Denne antagelsen styrkes av at det i Åsen ikke var påtruffet en eneste fugl fram til begynnelsen av november.

For å kunne gjøre seg opp en mening om hvilke ruter trekket har fulgt i Trøndelag er materialet for lite. Det eneste en kan konstatere er at trekket ser ut til å ha skjedd i flere puljer med en topp omkring 5. november og en topp omkring 17. november i Stjørdal og

Sidensvans

Foto: Øyvind Spjøtvoll

Verdal. I Trondheimsområdet ser toppene ut til å ha kommet ca. 1 mnd. senere (se fig. 1). I Kristiansund N var det høsten 1979 invasjon av sidensvans med markert topp ca. 3. - 4. november (Hals 1980). De første fuglene ble her registrert ca. 28. - 29. oktober, altså senere enn i Trøndelag.

På bakgrunn av det som tidligere er antydnet kan følgende rute for trekket skisseres: Fuglene har kommet inn over Trøndelag østfra ca. midten av oktober for deretter i større og mindre flokker å spre seg sørvestover på jakt etter egnede beiteplasser. De store konsentrasjonene i Kristiansund N i begynnelsen av november skyldtes store forekomster av nyper og rognebær i dette området (Hals 1980). På Ørlandet er kun små flokker registrert, noe som også styrker teorien om at fuglene må ha kommet østfra. Hadde fuglene kommet nordfra på brei front, måtte det nødvendigvis ha ført til en viss oppkonsentrasjon nettopp på Ørlandet.

Det som er antydnet i forrige avsnitt er skissert på et kart, fig. 2., men det gjøres igjen oppmerksom på at dette kun er antagelser, da det innkomne materialet er alt for lite til å kunne trekke sikre konklusjoner.

I skrivende stund (sommer 1980) tyder alt på at vi skal få et godt rognebærår i deler av Trøndelag. Hvorvidt dette høsten 1980 kan medvirke til at vi får en invasjon av sidensvans, vil tiden vise. Men hold øynene åpne fra midten av oktober (og enda før) og utover! Eventuelle sidensvansobservasjoner mottas med takk.

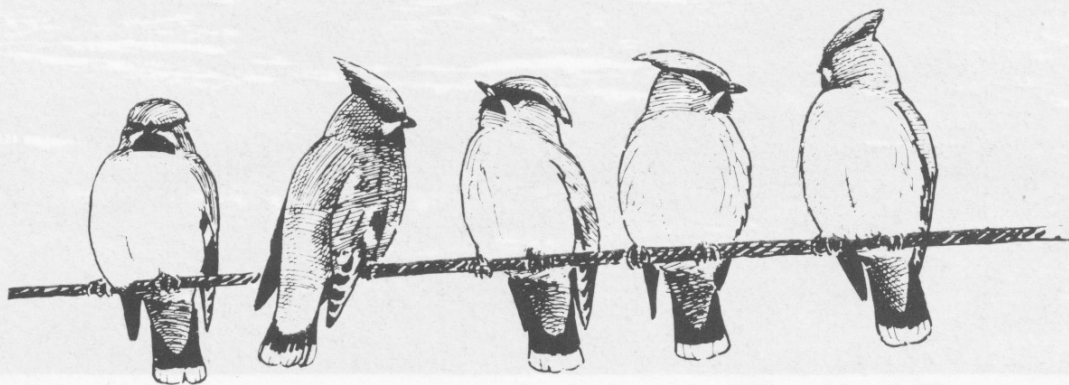
Figur 2: Mulige trekkveier for sidensvans i Trøndelag høsten 1979.

Litteratur:

Haftorn, S. 1971: Norges fugler

Hals, T. 1980: Sidensvansinvasjon i

Kristiansund. Rallus nr. 2 – 1980, s. 54.

84-80

SKAPARVERK – ELLER KRAFTVERK?

Fredrik Heitkøtter

Noreg var turistlandet – det var vakkert frå naturen si hand. Med fjordar og fjell, sjøar og fossande elvar. Men det er ikkje lenger så vakkert som det var. Og Noreg er i ferd med å verta enda meir utarma og fattigsleg på venleik og levande, frisk natur.

Noreg var ikkje berre turistlandet. Tusenår før turistane kom, hadde folk funne fram til alle avkrokar i dalar og fjordarmar. Med øks, hakke og spett hadde dei rydda skog og dyrka jord. Gard og tun, grend og bygd grodde fram. Steinrøysene voks, åkerlappane og Bygde-Noreg vart til.

Går vi attende åt dei eldste gardane vi kjenner, der gardsnamna endar på -vin og

-heim, -land og -stad, så finn vi at dei rydda og bygde ved vatn og vassdrag. Der var gjerne beste jorda, så vel for åkrane som for folk og fe.

Det var alt vatnet som skapte den varierte og mangfaldige naturen, og grunnlaget for busetjinga. Først var det isen, Storisen som femnde over Skandinavia i tusental år - som grovplanerte landskapet. Seinare har elv og bekk forma landskapet vidare. Finnland vert kalla dei tusen sjøars land. I Noreg har vi om lag trehundre - tusen vatn og sjøar. Samt enda fleire bekkar, åer og elvar. Vatnet glimtar og glitrar over alt - derfor vart landet vakkert.

Når regnet siler ned over bygder, skogar og fjell, er det ein lekk i ein veldig - ein gigantisk plan. Ein plan som går ut på å skaffe alle livsformer og alt liv den daglege vassrasjonen som er naudsynt for at livet skal kunne leva vidare. Vatnet brukar så mange måtar for å nå fram til alle. Regndråpane vert fanga direkte opp av lav og lyng, kjørr og blommar. Vatnet som vert til overs samlar seg i småbekker

Forra – enno ei levande elv

Foto: Per G. Thingstad

eller sig ned i grunnen, fyller alle sprekker og porer - det vi kallar grunnvatn. Så startar vatnet ei lang og kronglute reise heimover mot hav. Som sigevatn og grunnvatn, som isbre og fonn, som kjelde, bekk, å og elv, som myr og våtmark, tjern og sjø, som damp og dogg - og som sevje i kvar ei plante og blod i kvar ein kropp.

Livet fulgte med der vatnet for. Fjell og fly vart sekte av lav og mose, lyng og kjørr. Det vart susande skogar og blomstrande lier. Dyr hoppa og sprang, fuglar flaksa og insekt svirra. I elv og sjø symde fisk av ymse slag. Heimar vart rydda og bygde.

Ikkje berre det at vatnet var nyttig og heilt ut naudsynt på så mange måtar. Det ga slik ein trivnad og. I ljose, vare sommarkveldar med fiskestong langs elva, brennande heite dagar med lauging i tjønn og sjø, svarte haustnetter med store garnfangster i fjellvatna, vårflom og tømmerfløyting på breie elveryggar. Glitring og båretkvulp. Vårsøg som fylte dalen, dunder og gov frå foss og stryk. Alle fekk del i nytten og trivnaden av vassdraga. Alle fekk vera med å eige og bruke dette forunderleg rare stoffet som var grunnlaget for alt liv. Sume tok vare på opplevingane ved vassdraga, skapte dei om i anna form. Det var dikt, målarstykkje eller musikk. Naturen og vassdragsnaturen vart bakgrunnen for mykje, for det meste i norsk kunst og kultur.

Sia 1950 har den norske vassdragsnaturen fått ein hard medfart av vassdragsutbyggjarane. Hundretals fjellsjøar er regulerte og øydelagde som fiskevatn. Hundretals lakselvar like eins. Lange elvestrekningar er turrlagte ved at vatnet går i tunnel eller er ført over i andre dalføre. Millionar dekar produktiv jord og skog er neddemte eller øydelagt av anleggsvegar, steintippar og kraftliner. I dalføre der elva er borte sviktar avlingane, vegetasjonen og dyrelivet vert utarma. Vatnet kjem nedover elvane og **dalane til feil årstid — om vinteren** - medan det i vekse- og grotid vert halde att i store magasin i fjella. Alt liv nedover heile

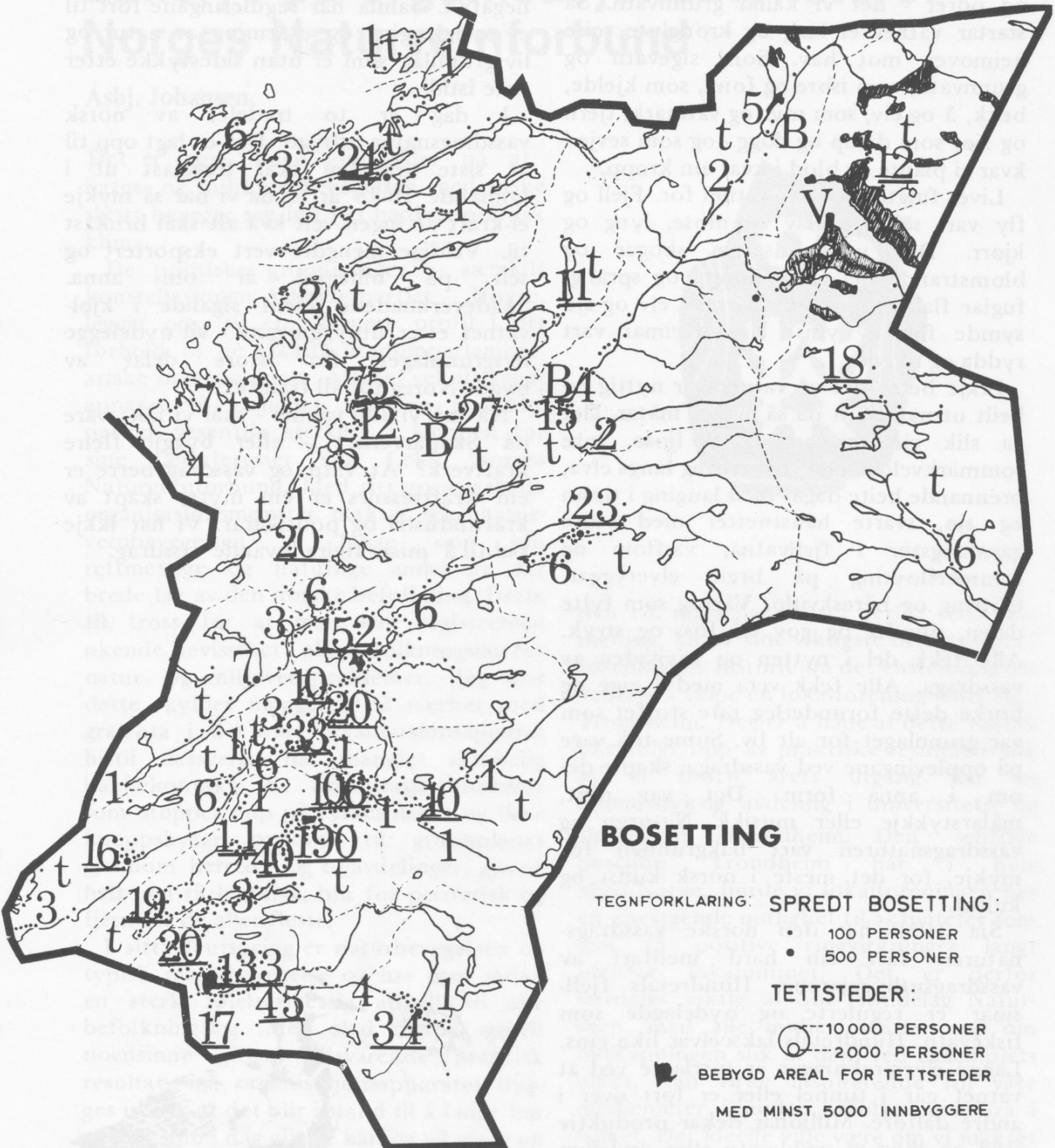
vassdraget og i kyststroka vert påverka negativt. Samla har reguleringane ført til ei øydelegging og utarming av natur og livsgrunnlag som er utan sidestykke etter siste istid.

I dag er to tredeler av norsk vassdragsnatur utbygd. Det er lagt opp til at siste tredelen skal byggjast ut i komande 10-15 år, enda vi har så mykje el-kraft at ingen veit kva alt skal brukast til. Veldige mengder vert eksportert og selt på billegsal år om anna. Skadeverknadene kjem sigande i kjølvatnet etter utbyggingane - vil øydelegge livsgrunnlaget for store delar av bygde-Noreg for all framtid.

Nå må vi alle vakne: - skal vi taka vare på Skaparverket - eller byggje fleire kraftverk? At vatn og vassdrag berre er ein kraftressurs er ein myte, skapt av kraftindustri og politikarar. Vi har ikkje råd til å miste fleire lovande vassdrag.

Oversikt over NTNVMedlemmenes bosted

BOSETTING

- TEGNFORKLARING: SPRETT BOSETTING:
- 100 PERSONER
 - 500 PERSONER
- TETTSTEDER:
- 10 000 PERSONER
 - 2 000 PERSONER
- BEBYGD AREAL FOR TETTSTEDER MED MINST 5000 INNBYGGERE

Tall : antall medl.
 t: kommunalt medl.
 B: bibliotekmedl.
 V: vitnemndmedl.

HVOR BOR MEDLEMMENE I NORD-TRØNDELAG NATURVERN ?

I Nord-Trøndelag naturligvis!

Men det kunne kanskje være litt interessant å se på HVOR i fylket de bor også.

Fylkets ornitologiske forening presenterte en lignende oversikt for en tid tilbake, og bostedsoversikt sees på kartet. Oversikten måtte nødvendigvis bli rotete, men en håper likevel at leserne klarer å finne ut hvilket tall de selv hører til under. Navnsetting på kartet var umulig, men vi burde være såpass kjent i vårt eget fylke at vi finner ut hvor tallene står plassert. To- og tresifrede tall er streket under, og man kan lett finne igjen tettstedene: Stjørdalshalsen, Levanger, Verdalsøra, Steinkjer og Namsos med sine 133, 190, 106, 152 og 75 medlemmer (gjelder bare "byen").

Vi vil også advare mot å summere tallene for å finne NTN's totale medlemstall, da blant annet familiemedlemmer IKKE er tatt med i oversikten. Oversiktene er videre plottet inn på fylkesplanens kart over fylkets bosetning da dette viser hvor våre medlemmer bor sammenlignet med "folket".

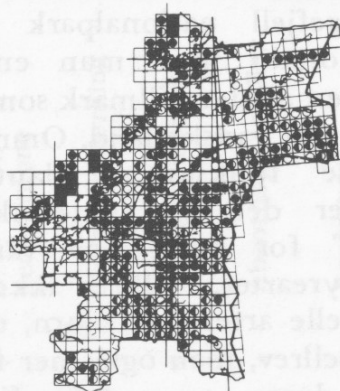
For forståelse av kartet vises til tegnforklaringen.

Svein E. Ringen

TRØNDESK NATUR SUPPLEMENT

NR. 1 - 1980

ATLAS-PROSJEKTET I TRØNDELAG Situasjonsrapport pr. 10/2 1980

Av Per Gustav Thingstad & Odd Rygh

TRØNDESK NATUR SUPPLEMENT

NR. 1 - 1980 ER Å FÅ KJØPT NÅ !

Prisen er kr. 15.- og bladet fåes ved henvendelse til TN, Postboks 1719, Rosenborg, 7001 Trondheim. Nr. 1, 2 og 3 i serien finnes enda å få kjøpt. Pris kr. 10.- pr. nr.

APROPOS GLYFOSAT :

Verran nekter å sprøyte skog

Verran sier nei til å sprøyte omlag 325 mål av kommuneskogen Fergeli. Vedtaket å nekte sprøyting av plantefelt ble gjort i kommunestyrets møte torsdag kveld, og det var enstemmig. Det var også i tråd med samtlige innstillinger som forelå fra berørte fagstyret, råd og fra hytteierforeningen.

Det var styret for kommuneskogen som

søkte om å få benytte sprøyting av plantefelt. De råd styret nå får er at det iverksettes manuell rydding. Videre ba kommunestyret om at skogstyret måtte vurdere å bruke skoleungdom til ryddearbeidet. Fra jeger- og fiskeforeningen er det tilbudt dugnadsaksjon, og nå skal skogstyret vurdere alle de gode råd som foreligger etter at sprøyting blir nektet.

BØRGEFJELL – KLASSISK NATURPERLE NR. 1

Svein E. Ringen

Lengst nord i Trøndelag og lengst sør i Nordland, klemmt inn mot svenskegrensa ligger Børgefjell nasjonalpark som et veiløst eldorado hvor man enda kan kjenne teften av den villmark som engang fantes over det ganske land. Området har mangeartede funksjoner, blant annet representerer det den siste skikkelige "hvileplass" for mange av våre mest truede dyrearter. Da ikke bare kontroversielle arter som bjørn, ulv, jerv, gaupe og tjellrev, men også mer fredelige arter som dverg- og sædgås, fjelljo og snøugle.

Dette er ikke ment som noe allsidig og representativt om Børgefjell i TN, men i et allerede fire år gammelt tidsskrift er det nå på tide at noen ord skrives om dette fjellområdet.

Som allerede nevnt er Børgefjell en nasjonalpark. Selvfølgelig er det det. Det har imidlertid ikke alltid vært slik. Først i

1963 ble 1000 km av fjellheimen mellom svenskegrensa i øst, Majavatn i vest, Susendalen i nord og Namsvatn i sør fredet som naturfredet område ved kongelig resolusjon. I 1971 ble ytterligere 65 km lagt til parken i vest, slik at det området som i dag, etter at naturvernloven kom i 1970, utgjør Børgefjell nasjonalpark er 1065 km. Et stort område som har mye å by sine besøkende enten de søker hit på jakt etter vilt, fisk, bær eller rett og slett fred og ro.

Etter et besøk sitter en igjen med et inntrykk av vann og stein, stein og vann, men også av en meget frodig grønnfarge om man sammenligner med fjellene omkring Kalvvatna i vest.

Fjell er oftest goldt, så også her. Produktive våtmarksområder finnes imidlertid også hist og her, da særlig omkring sjøene Tiplingan og Jengelen. Her er tradisjonelle hekkeplasser for dvergøås

Fjelljo

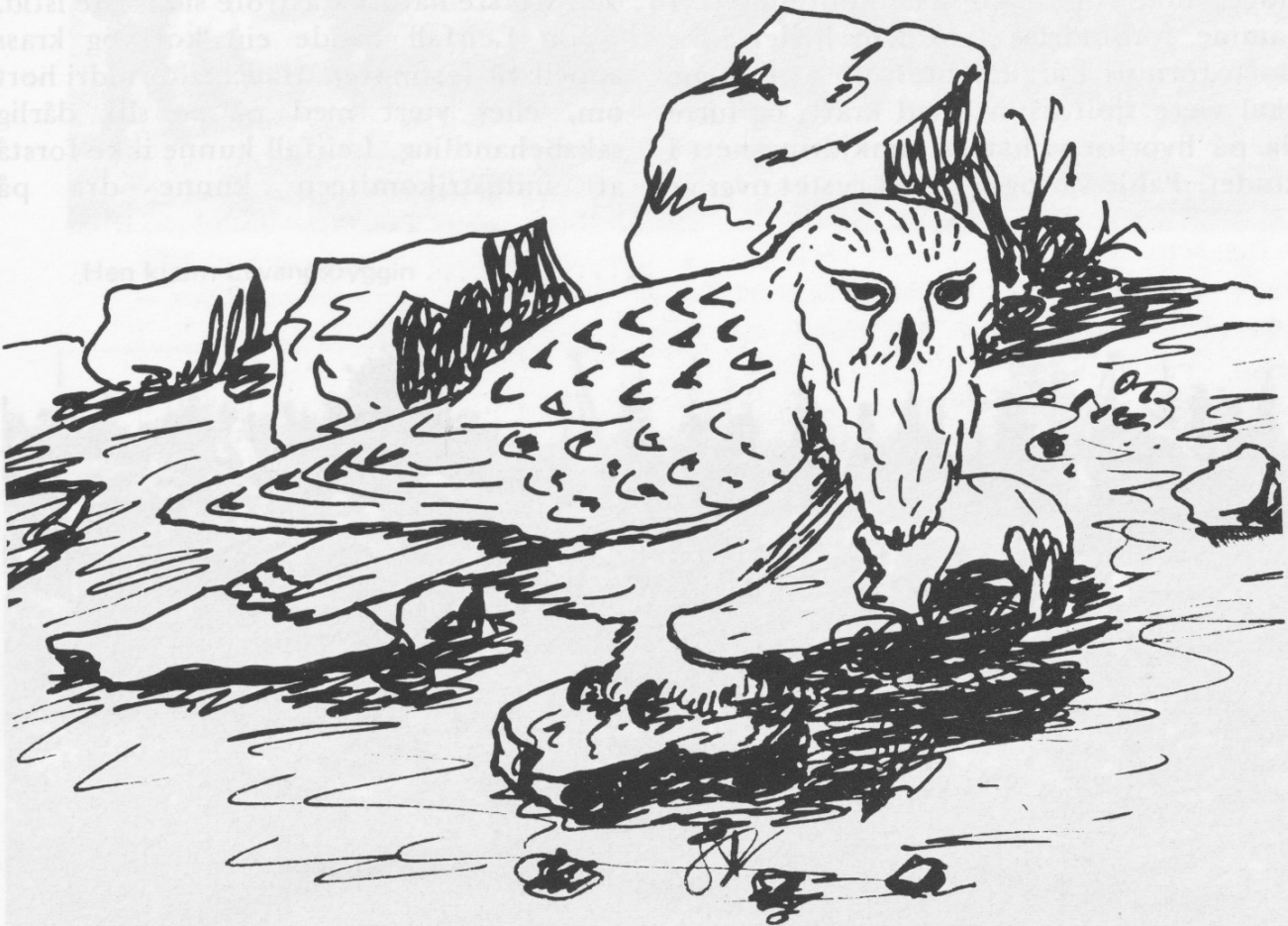
Foto: Dag O. Bollingmo

som tidligere var meget vanlig i Børgefjell. I dag er den så godt som borte. Også snøugla besøker nå og da Børgefjell om smånagerne blir mange nok, men også den er sjelden nå.

Georg Øyum, av alle kalt Georg Tomasvatn, stiftet som ung ofte bekjentskap med "kvitugla". Da ugla stjal fisk som ble liggende på land under fiske, var han ikke særlig blid på fjørkroppen, og Georg fortsetter: "Ein dag meint æ at æ skuill lur kvitugla læll. Æ kutta tå eitt feskstytj å tredd på ångeln å la deinn bortpå ein flat stein. Så hadd æ snør derifrå å borttåt der æ satt. De gjekk itj lang tid før tjyven komm å beynt å eta, de cine stytje ætte de ainnere. Æ satt der me snøre i hainna å veinta på napp. Men

næi, ingenteng sjedd. Å tru du itj at ætte kvart låg ångeln så fin å blank bortpå steina at de næstn sjein tin. Itj eitt feskrusk va att. Ja, æ tru næsten at ugla til slut sleika tå ångeln som vi ainneran sleike rein dessærtellikken. Nå næi, kvitugla va itj nå lett å lur nei ska æ fortæl dæ".

Dette er ikke ment som noen dokumentasjon i forbindelse med snøuglas næingsvalg. Georgs opplevelse med *Nyctea scandiaca* har videre kanskje heller ikke noe i en presentasjon av Børgefjell nasjonalpark å gjøre vil vel de fleste si. Jeg har imidlertid bevisst tatt den med for å vise hva Børgefjell egentlig er: Et naturområde som enda i dag kan by sine besøkende på opplevelser utenom det vanlige.

Kvituggel, gammel hainn.
Kainn det vǫrrå fesktjyven?
(Tegn. R. Hindrum)

NOK EN SUKSESS!

Arne Lauvås

Søndag 24. august blei årets Forra-marsj arrangert. Stikk imot mange spådommer (og kanskje forhåpninger fra enkelte), blei suksessen fra ifjor gjentatt. Godt over 600 mennesker i alle aldre hadde funnet vegen innover til Sillermoen. Været var nok ikke det aller beste, men alikevel strømmet folk til i fra Stjørdal, Levanger, Verdal, Meråker, og med kano ned elva.

Etter at arrangementsleder Kristoffer Gåsvik hadde ønsket velkommen, fikk vi hovedtaler ved gen.sekr. i NNV, Torbjørn Paule. Han slo fast at Forra-marsjen var et stort bevis på motstanden mot utbygging av Forra. Paule kom ellers inn på at NTE's kraftprognoser for fylket er alt for høge, noe NTE sjøl har innrømmet. I samme forbindelse fant han heller ikke noen fornuft i argumentet om at fylkene skal være sjølforsynte med kraft, og lurte da på hvorfor vi har et samkjøringsnett i landet. Paule var også sterkt rystet over at

ledelsen i NTE og mange folkevalgte mener at den tverr-vitenskaplige Forra-rapporten ikke holder faglige mål og ikke er objektiv.

Etter hovedtalen var det appeller ved: Ordfører Håvard Alstadheim fra Stjørdal, varaordfører Kjell Legreid fra Meråker og fra Forra-aksjonen på Levanger og Stjørdal.

Forramarsjen var ei fortsettelse av et godt besøkt festmøte som blei arrangert i Hegra kvelden før. Der var det lysbildeforedrag av Fredrik Heitkøtter. Han kom spesielt inn på hvordan livet i og rundt regulerede vassdrag etterhvert forandres og gradvis ødelegges. Heitkøtter mente at de siste 40 års vassdragsreguleringer her i landet har vært den største naturkatastrofe sida siste istid.

Jon Leirfall hadde ein kort og krass appell til festmøtet. Han hadde aldri hørt om, eller vært med på en slik dårlig saksbehandling. Leirfall kunne ikke forstå at industrikomiteen kunne dra på

Hovedtaler var generalsekretær Torbjørn Paule, NNV

befaring i Forra-området uten at verne-interessene var representert. Men som kjent drog industrikomiteen

alikevel på si befarings og da med NTE som "objektive veivisere"!?

Hen kjæm Levangsbyggin

å hen kjæm Stjørdalingan

Alle fotos: Bjørn O. Nygård

ØKOLOGISK KYSTKARTLEGGING, - et skritt i retning av å etablere en oljevernstrategi for strandsonen

Erling Senstad

I siste nummer av STNV's medlemsblad skrev jeg en artikkel med siktemål å få STNV's medlemmer til å engasjere seg i oljevernspørsmål. Vi ba interesserte ta kontakt med styret i STNV. Vi fikk reaksjon fra ca. 0,5% av medlemsmassen. Jeg vil benytte anledningen til personlig å takke disse to for interessen.

Det er etter dette klart at kunnskapsnivået omkring olje og oljevern må økes blant STNV's medlemmer. Jeg vil derfor her presentere det første "oljedrypp". (Artikkelen er i en noe annen form presentert i Norsk Oljerevy).

Oljeforurensede strender er et velkjent fenomen som med en viss sannsynlighet er knyttet til all marin utvinning og transport av olje.

På basis av de største opprenskningsaksjoner av oljeforurensede strender som har vært gjennomført kan man trekke endel generelle konklusjoner. Disse bør få konsekvenser for vår tenkning omkring kystnært oljevern (tabell 1). Det er et klart behov for å se alle motstridende interesser og de kontroversielle avgjørelser som må tas i sammenheng. Det er for sent å begynne å vurdere aktuelle tiltak i det øyeblikk utslippet er et faktum. Da blir kravet til handling så altoverskyggende at valg av tiltak trolig ikke vil kunne bli tatt på basis av rasjonell helhetsvurdering.

I tabell 2 er endel vanlige tiltak for opprensning av strendene skissert.

Som et første skritt i retning av å etablere en oljevernstrategi for norskekysten arbeides det nå med en kystkartlegging basert på geologiske kriterier. En inndeling i strandtyper på

Tabell 1. - Generelle erfaringer fra opprenskningsaksjoner av oljeforurensede strender.

1. Aksjonene krever stor manuell og mekanisk innsats.
2. Aksjonene koster mye penger, selv i oljesammenheng.
3. Endel opprensningstiltak gjør mer biologisk skade enn om bare oljen får ligge ubehandlet.
4. Forskjellige strandtyper, og bruksområder av disse, definerer den optimale opprensning forskjellig.
5. Tidsaspektet er avgjørende for konsekvensene.
6. Det er umulig å rense opp eller beskytte større strekninger av kysten. Prioriteringer må foretas over hvor ressursene skal settes inn.
7. Viderebehandling av den opptatte oljemasse er en "flaskehals" i opprenskningsaksjonen.

denne bakgrunn vil gi en indikasjon på områdenes selvrensende evne. Denne vil avhenge av områdenes bølgegang, sedimentenes sammensetning, områdenes utforming og vegetasjon. Slik vil såkalte lavenergetiske strender som våtmarker, laguner og strandenger ha lavere selvrensende evne enn sand og leirstrender. Disse vil i sin tur være mere utsatt enn klippestrendene.

Den geologiske utforming og transportmessige adkomst til strendene vil videre sette rammene for de tiltak man har å velge mellom i praksis.

Det er på denne bakgrunn viktig at man på forhånd har gjennomdrøftet hvilke områder som er mest sårbare, og slik hvor ressursene skal konsentreres. Utbredelsen av slike sårbare områder følger imidlertid ikke kommuneinndelingene, samtidig vet man at hele kysten ikke kan behandles

Tabell 2. Endel aktuelle tiltak for opprensning av oljeforurensede strender.

	Kjemiske oppløsningsmidler	Høytrykks spyling	Lavtrykks spyling	Dampspyling	Sandblåsing	Innblanding i sedimentene	Mekanisk fjerning	Manuell fjerning	Absorbsjonsmidler	Brenning	Tangskjæring
Klippestrender	+	+	v	+	+	-	-	v	+	-	+
Havneområder	+	v	v	v	v	-	-	v	+	-	-
Erroderende klipper	-	x	x	x	x	-	x	x	x	-	-
Grusstrender	+	+	+	x	x	+	+	v	+	x	-
Sandstrender	+	x	x	x	x	+	v	v	v	x	-
Fjæresone, grus	+	+	+	+	x	+	+	v	+	x	-
Fjæresone, sand	+	x	x	x	x	x	+	+	+	x	-
Fjæresone, leire	+	x	x	x	x	x	x	+	+	x	-
Strandenger	x	x	v	x	x	-	x	v	+	+	+

v = Anbefales, + = Kanskje anvendbar, x = Anbefales ikke, - = Ikke anvendbar

eller beskyttes. Derfor må oljevernstrategien for kysten ses i et hele.

Når et slikt kartverk kombineres med data for biologiske, rekreative og næringsmessige forhold vil man ha grunnlaget for å treffe optimale beslutninger alt etter hvordan årstiden og utslippet utvikler seg.

Det er viktig i dag å peke på at ennå er vi bare i begynnelsen av dette arbeidet. Etter hvert som intensitet og omfang av norsk off-shore oljeindustri tiltar vil imidlertid betydningen av en oljevernstrategi også for strandsonen bli en betyggelse både for allmenhet, forvaltning og næringsliv.

NYETABLERT HETTEMÅKE - KOLONI I BEISTADFJORDEN

Øystein Lorentsen

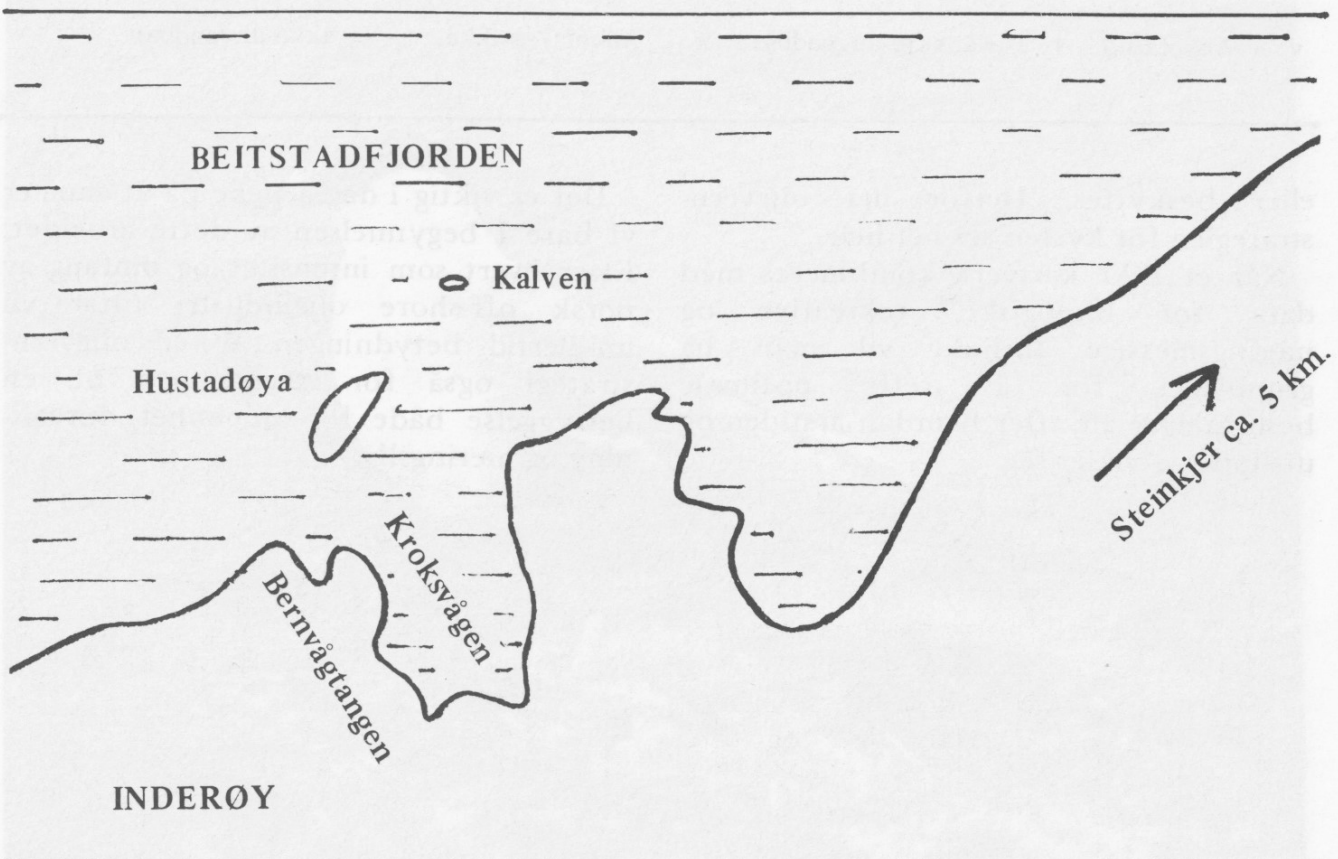
Våren 1980 observerte jeg en ny koloni Hettemåser (*Larus ridibundus*), på "Kælven", et stort skjær (ca. 75 x 25 m.). Skjæret ligger i den sørvestlige delen av Beistadfjorden (Kartblad STIKLESTAD 1722 IV). Avstanden til fastlandet er ca. 1 km. og det er ca. 0,5 km. til Hustadøya, ei skogbevokst øy ca. 500 x 250 m., hvor det er store kolonier av fiskemåse og ærfugl.

Hettemåsekolonien bestod av ca. 20 par. Reirene lå nokså konsentrert på berget, på den vestlige delen av skjæret. "Kælven" er praktisk talt uten vegetasjon. Noe gress finnes rundt et par små brakkvannsdammer midt inne på skjæret. Høyeste punkt er 4 m.o.h. Ved uvær og stor sjø blir hele skjæret oversprøytet av saltvann.

Etter hva jeg vet har det ikke vært hettemåker på Kælven tidligere. Eneste kjente hekkefugl på Kælven fra før, har vært makrellterne. Ca. 5 - 6 par har hekket årlig. Sommeren 1980 observerte jeg kun 3 par. Tilbakegangen kan nok ha sammenheng med etableringen av hettemåsekolonien. Makrellterna har hatt reir i gressvegetasjonen rundt brakkvassdammene inne på skjæret og har derfor ikke konkurrert direkte med hettemåsene om reirplass. En viss konkurranse må en likevel rekne med at det forekommer mellom de to artene. Det er fra tidligere kjent at hettemåsen kan fortrenge bl.a. makrellterne. (Haftorn -71).

Inne på fastlandet, ca. 1 km. i sørlig retning, er det et variert jordbruk. Dette må man rekne med gir gode næringsforhold for hettemåsene, da hovednæringen består av insekter og meitemark. (Haftorn -71)

Nærmeste kjente nabokoloni med hettemåser er Ålbogholmen, ca. 5 km. i østlig retning. Her **hekker** en koloni årvisst

Kart som viser beliggenheten til Kalven

Foto: Dag O. Solberg

(”minst” 50 par 1973: Roel & Lorentsen). Denne kolonien er ikke nevnt av Haftorn -71. Tidligere kjente kolonier i distriktet (iflg. Haftorn -71):

—Rungstadvatnet nord for Steinkjer 1958, ca. 75 ind.

”Vaggen” i Beistadjorden, 6 reir 1964. Kolonien flyttet året etter til Rambergsholmen, 20 reir 1965.

Disse observasjonene er av gammel dato og stemmer sikkert ikke pr. i dag. Hettemåsen er i stadig ekspansjon og nye kolonier etableres stadig. Det er også vanlig at kolonier skifter tilholdssted fra år til år.

Det kunne ha vært interessant å høre om andre ornitologer har opplysninger om nyetablerte hettemåsekolonier i Trøndelagsdistriktet.

MARKERT MOTSTAND MOT UTBYGGING PÅ ÅPENT MØTE!

På det åpne møtet på Levanger onsdag 17. august fikk Industrikomiteen høre folkets mening. Sjøl om vi forlengst har tatt part i saka, så må det være lov til å si at motstanderne av Forra-utbygginga markerte seg kraftig i debatten. Det var meget få røster som snakka for utbygging.

Innledningsvis refererte ekspedisjonssjef i olje- og energidepartementet, Dehli, om regjeringas holdning i saka. Regjeringa har som kjent gått inn for midlertidig vern av Forra-vassdraget. Det er sett på bakgrunn av de megDet er sett på bakgrunn av de meget omfattende dokumentasjoner av verneverdiene som finnes.

Lederen av Forra-aksjonen, Arne Moksnes, uttrykte stor misnøye med at verneinteressene ikke var innbudt til å delta på befaringa. Forra må vurderes i en landssammenheng og ikke bare ut i fra fylkets behov. Han mente at regjeringa har lagt seg på ei riktig linje og tatt hensyn til de faglige vurderinger som foreligger i Forra-saka.

Formann Svein Ringen, var også meget skuffet over at naturvernet ikke fikk være

med på befaringa. Han så dette møtet bare som ei nødlosning, og tok for seg NTE's rolle i utbyggingssaker. NNV prioriterer Forra på topp når det gjelder verneverdige vassdrag.

Karl Ydse, som er medlem av fylkets energiråd, mente at fylket må skaffe arbeidsplasser og til det trenger vi meir energi. N. Tr.lag må sjøl bygge ut det vi har, og kan ikke forvente at andre skal hjelpe oss.

De øvrige som snakka for utbygging var stort sett opptatt av problemstillinga — meir kraft gir fleire arbeidsplasser. Uten at vi skal være for tendensiøse så kan vi ta med sluttorda i fra ordfører i Verdal, Ola G. Tromsdal: ”Det er det samme for oss i Verdal hvor vatnet fra Forra renner, bare det passerer NTE's turbiner på veg til sjøen”.

Per Aunet, Levanger, slapp til som siste taler og skar ganske godt igjennom debatten med disse orda: ”De fleste av oss vil vel bygge ut det meste av den vasskrafta vi har her i landet. Men vi må verne en del vassdrag — de mest verneverdige. Det er slått fast at Forra-vassdraget hører med blant disse. Derfor skulle saken være ganske grei for industrikomiteen”.

Industrikomiteens formann, Finn Kristensen, opplyste til slutt at komiteen tar sikte på å legge fram sin innstilling i løpet av oktober måned.

Arne Lauvaas,
Stjørdal.

Søkelys på organisasjonsmønsteret i Norges Naturvernforbund

Asbj. Johansen.

Det er tegn i tiden som tyder på at natur- og miljøvernbevegelsen med raske skritt beveger seg inn i et hardere politisk klima.

De politiske grupperinger — særskilt konstellasjonen Arbeiderpartiet — Høyre, legger opp til en skarpere profil i sitt forhold til de såkalte utenomparlamentariske organisasjoner. Med et vel utbygget apparat til rådighet, står de politiske partier vesentlig sterkere i kampen for sine særinteresser enn f.eks. Norges Naturvernforbund. Med sitt grovmaskede organisasjonsmønster makter ikke naturvernbevegelsen å fange opp sin rettmessige og naturlige andel av det brede lag av den norske befolkning. Dette til tross for at man kan registrere en økende bevissthet i alle befolkningslag for natur- og miljøvernproblemer. Jeg tror dette skyldes mangelen på nærhet med grasrota i det vårt organisasjonsapparat hittil dessverre har manglet skikkelig bakkekontakt. Et organisasjonsmønster som stopper opp på fylkesplanet og ikke knoppskyter nedover til grunnplanet gjennom herreds- og byavdelinger, gjerne helt ned til lagsnivå, blir for periferisk og fjern for de aller fleste.

I sitt ideutspring er naturbevegelsen en typisk massebevegelse og har som sådan en sterk følelsesmessig appell til alle befolkningslag. Men skal denne appell noensinne gi et tilsvarende praktisk resultat, må organisasjonsapparatet bygges ut slik at det blir i stand til å fange inn alle de som i dag gjerne kan og vil gjøre en innsats for vår bevegelse.

Lokalmiljøene kan best aktiviseres ved å trekke inn smågrupper organisert som selvstendige enheter i form av grende- og bydelslag tilsluttet fellesskapet gjennom en herreds- eller byforening.

Årsmøtet i Sør-Trøndelag Naturvern

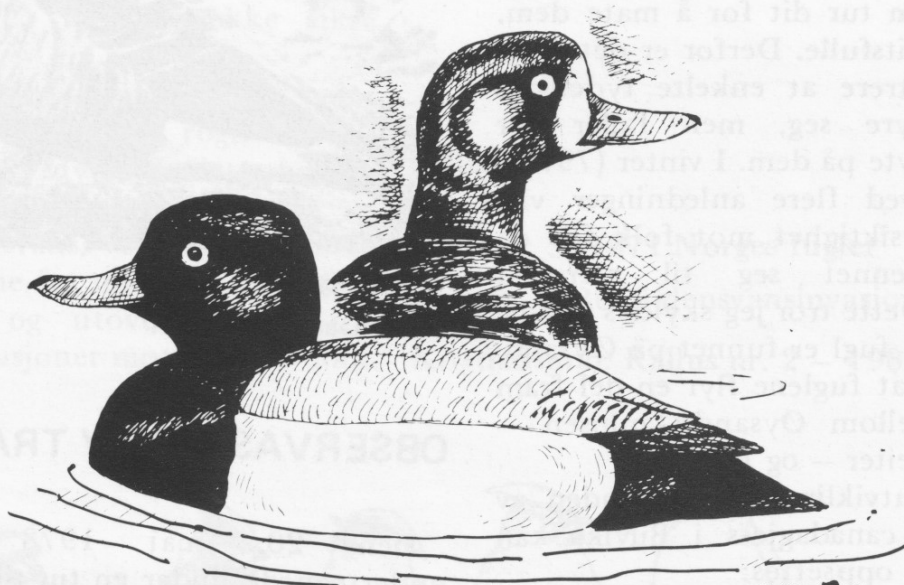
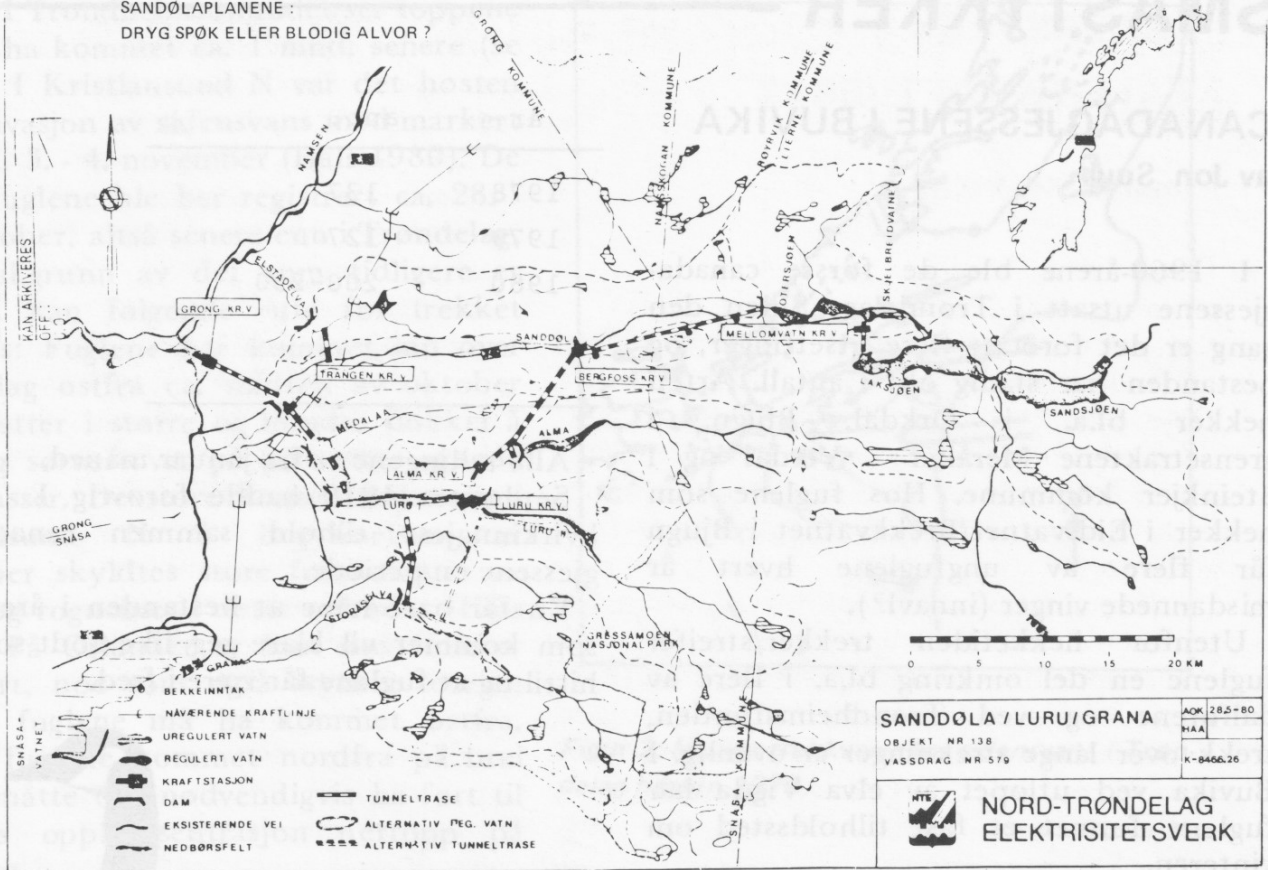

den 13. mars i år, fattet derfor etter min mening, en av sine viktigste beslutninger i foreningens historie da det enstemmig ble vedtatt å skipe en lokalforening- eller lag i Trondheim. Det er å håpe at dette vedtak blir fulgt opp av praktiske resultater slik at vi innen årets utgang har en arbeidsdyktig avdeling i universitets- og skolebyen Trondheim. Den sentrale posisjon Trondheim har i hele Midt-Norge, burde gi lokalforeningen her en enestående mulighet til aktiviteter som kan få positive ringvirkninger langt utenfor lokalmiljøet. Det er derfor særdeles viktig at Sør-Trøndelag Naturvern, med alle midler, støtter opp om nyskapningen slik at den, ved eksemplets makt, kan virke inspirerende for våre medlemmer i andre befolkningssentra i fylket. Det ideelle ville være om vi maktet å etablere en naturvernforening i hver eneste kommune i vårt fylke. Da først kunne vi møte våre "politiske" motstandere på noenlunde like fot i de kommende dyster.

Lykke til Trondheim naturvernforening.

SANDØLAPLANENE :
DRYK SPØK ELLER BLODIG ALVOR ?

2360 09 JUN 1980

08-11

SMÅSTYKKER

CANADAGJESSENE I BUVIKA

av Jon Suul

I 1960-årene ble de første canadagjessene utsatt i Trøndelag. Siden den gang er det foretatt flere utsettinger, og bestanden har stadig økt i antall. Arten hekker bl.a. i Orkdal, Bjugn, i grensetraktene Meråker - Verdal og i Steinkjer kommune. Hos fuglene som hekker i Eidsvatnet/Brekkvatnet i Bjugn får flere av ungfuglene hvert år misdannede vinger (innavl?).

Utenfor hekketiden trekker/streifer fuglene en del omkring bl.a. i flere av dalførene og ved Trondheimsfjorden, trekk over lange strekninger er uvanlig. I Buvika ved utløpet av elva Vigda har fuglene funnet et fast tilholdssted om vinteren.

Den overvintrende bestanden i Buvika teller nå det største antallet canadagås i Norge så vidt jeg vet. Fuglene har etter hvert blitt en attraksjon, og det er mange som tar seg en tur dit for å mate dem. Fuglene er tillitsfulle. Derfor er det synd å måtte registrere at enkelte tydeligvis ikke kan styre seg, men faller for fristelsen å skyte på dem. I vinter (79-80) har fuglene ved flere anledninger vist påfallende forsiktighet mot folk før de igjen har vennet seg til nærmest håndmatir. Dette tror jeg skyldes ulovlig jakt. En skutt fugl er funnet på Øysand. Det er vanlig at fuglene flyr en del fram og tilbake mellom Øysand/Gaulosen — hvor de ofte beiter — og Buvika.

For å vise utviklingen i bestanden av overvintrende canadagjess i Buvika kan følgende tabell oppsettes:

år	ant.	år	ant.
1968	2	1973	38
1969	6	1974	43
1970	x	1975	75
1971	x	1976	85
1972	24	1977	x

år ant.

1978	137
1979	127
1980	200-250

Alle tellingene er fra januar måned.

Senhøstes 1979 hadde forøvrig 1 - 3 hvitkinngjess tilhold sammen canadagjessene en periode.

En får bare håpe at bestanden i årene som kommer vil klare seg like godt som hittil og at fuglene får være i fred.

Canadagås

Foto: Dag Langfjæran

OBSERVASJON AV TRANE

Den 20. mai 1978 observerte undertegnede under en tur til Bangtjønna i Trondheim bymark 2 ad. individer av trane (*Grus grus*) som furasjerte i og på myrene ved tjønna. Fuglene forsvant senere i SV retning.

Jan Erik Kjosnes
Trondheim

SØR-LIBANON, VÅREN 1980

Den norske FN - bataljon er stasjonert rundt Hasbanidalen som er en fortsettelse av Jordandalen og således en viktig trekkroute for fugler. Da jeg kom hit i begynnelsen av mars, var vårtrekket i full gang. Det vrimlet av bokfink her, men i løpet av en uke var de forsvunnet. Hvit stork derimot kunne vi se store flokker av daglig (opptil 5 - 600) hele mars, april og begynnelsen av mai. Et majestetisk syn når de var ute å beveget vingene, å skrudde de i været for å vinne høyde. Så seilte de avgårde 4 - 5 km for å skru seg opp påny. Når flokkene passert over major Haddads stillinger, fikk de rett som det var en maskingeværssalve etter seg.

Rovfuglene var også lette å observere, godt synlige som de er under flukten. Musvåkene var i klart flertall. En god del tårnfalk og ørnvåk så jeg også foruten bl.a. slangeørn, dvergørn, slagfalk og spurvehauk. Linerla og vipa passert i første halvdel av mars og ble etterfulgt av rødstjert, svart rødstjert, svartstrupet buskskvett, grønnfink og gransanger.

I området her er det beskjedent med standfugler, jeg tar med gråspurv, stillits, kjøttmeis, topplerke, arter av steinskvett og rødhodevarsler. Mot slutten av mars gjorde kornspurven seg sterkt gjeldende og en hel del hekket her mens svalene bare passerte. Morsomt å se så mange amursvaler.

Jeg var en tur i Israel i slutten av mars og fikk da se stor forskjell på fuglelivet. Der var påfallende mange due å se. Først og fremst palmedue og turteldue. Tyrkerduen var det mindre av. I Libanon er det nesten ikke en due å se, men det er mange steder frodigere vegetasjon og dtørre jordbruksområder i Israel. Vanningsanlegg er godt utbygd og her var det mye stork og egrett å se. Av nye arter for meg så jeg blåtrost, sporevipe og rosenvarsler, men i flere tilfelle strakk ikke "Europas Fugler" til.

Den 25.4. kom svarthodespurven og var plutselig å se og høre syngende overalt.

Samtidig foregikk det et stort trekk av munk og tornsanger. Pelikanene later til å ha andre trekkveier enn herover, men den 27.4. seilte det 72 hvite pelikaner forbi i perfekt plogformasjon og uten å bevege vingene, et imponerende syn. Blåråkene passerte i løpet av første uke i mai.

Når man ikke har tid til å studere fuglene, kan man jo kikke på fangsten til en av de lokale fuglejegerne. På den måten kan man jo få et innblikk i hvem som er på trekk. Oftest er det guttunger som farer rundt med småkalibret hagler og plaffer på alt som rører seg. Av fangst har jeg notert 10,3:1 lerke, 1 varsler, 1 grønnstilk og 1 rødstilk. 1.4: 1 musvåk og 20.4:1 pirol og 4 munk. Alt blit spist. Blant de norke gutta på utpostene er det mere populært med villsvinjakt.

Insektlivet er fantastisk når varmen kommer for alvor. Her er ubegripelig mange arter av gresshopper. Fra små knøtt til vingeløse kjempegresshopper på 12 - 13 cm som vralter avgårde. Alle slags maur fins det myriader av mens skorpionene bare er representert med to arter som vi kom i kontakt med. Om natta må vi sove med mygnett.

Ebel es Saqi september 1980.

Rolf Johannessen.

Skal «halvdaude» fuglar få ein sjanse?

Jon A. Sæther

Fuglane flyg seg ofte på vindaugsruter. Ein del av dei får ein brå død, medan andre slepp med berre sjokket. Somtid hender det at fuglane mister medvitet, men kjem plutselig til seg sjølv att etter ei lita stund. Straks etterpå kan dei vera i full vigør att.

Kva skal så ein fugleelskar gjera om fuglen blir liggjande tilsynelatande halvdaud under glaset? Dette spørsmålet måtte eg finne eit svar på den 25. april kl. 18.30. Ein grønfink stifta med eit kraftig brak ein temmeleg uhyggeleg kjennskap til kjøkkenvindauget her på Heimdal. Grønfinken vart liggjande halvveges på sida med føtene framfor seg på plena. Auga var oppe begge no og da. Hovudet hong ned mot bakken, og eg var redd for at fuglen ville få ein lang og pinefull død om eg ikkje greip inn.

Eg var svært usikker på om eg skulle avlive han straks. Eg hadde høyrte om, og sjølv sett (bjørkefink), fuglar som har

komme seg fort etter slike kollisjonar. Denne grønfinken såg derimot ut til å ha det veldig ondt, utan at eg sjølv sagt kunne seie det sikkert.

Eg bestemte meg for å la han få ein sjanse, og tok fuglen med inn i eit tomt undulatbur for å følgje med korleis det utvikla seg. Etter 10-15 minutt klarte grønfinken å stå på føtene. Ei stund etter reagerte han med flaksing (eit godt teikn) da eg flytta han frå golvet og opp på ein sittepinne. Da ein halvtime var gått flaug han på veggane og ville ut! Eg opna buret, og grønfinken flaug rett opp i ei stor furu og sette seg. Fuglen verka heilt pigg da han flaug, men sette seg på ei grein og sat stille der omtrent ein time før han fordufta.

Somtid løner det seg altså å gje slike tilsynelatande "halvdaude" fuglar ein sjanse, og ikkje avlive dei med ein gong for å spare dei for pinslene. Men dette må ein sjølv sagt vurdere nøye frå gong til gong når ein kjem over slike fuglar.

VERKSTED OG UTSALG

Repslagerveita 4 (Rutebilstasjonen)
Tlf. 24921, Trondheim

Landevinninger utenfor Gulosen foreløpig en idé

Kan gi 1000 dekar nytt land

Av VALBORG BORGAN

Spørsmålet om å innvinne godt over 1000 dekar nytt land utenfor Gulosen og ut mot Buvika ble presentert for fylkeskommunen som en idé i mars i år. Det var lederen for firma Arne R. Reinertsen som kom oppom kontoret og la frem en idéskisse, det er ikke noe offisielt oppdrag, sier fylkesrådmann Kåre Gisvoll til Adressavisen.

Vi fant imidlertid idéen så interessant at Reinertsen ble bedt om å utvikle den videre og sette skissen ned på et kart. Dette kom til fylkeskommunen i mai og meningen var at fylkesordfører Ivar Ytreland og ordfører Olav Gjærevoll skulle ha drøftet saken nærmere før ferien. Det ble det ikke tid til, men det må bli et møte over ferien.

Grunnen til at fylkeskommunen og Trondheim kommune ikke har snakket om dette tidligere var at man først ville orientere de impliserte kommuner og grunneiere. Jeg har forstått det slik at fylkesordføreren gjerne vil drøfte saken i

regionplanrådet for å høre om det er stemning for å arbeide videre med ideen. — Har dette noe for seg, det snakkes allerede om fredning av Gulosen?

— Skal vi først drøfte en slik idé som å utvinne arealer for industri, friluftsinnteresser og flystripe for småflyhavn så må det være en fordel å diskutere saken før fredningen eventuelt er et faktum. — Personlig ser jeg ikke bort fra at en utvinning av sjøbunn til de skisserte formål gjør det mulig fortsatt å ta vare på sjeidne trær, kanadagjess og bokfink. En opplegging av sand fra sjøbunnen vil skaffe sårt tiltrengte industriområder og det kan også gi nye jordbruksarealer og fremfor alt spare dyrket eller dyrkbar mark, sier Gisvoll.

Foreløpig er det ikke regnet noe på hva en slik oppfylling av sjøen utenfor Gulosen vil koste.

— Blir det fortsatt badeplass på Øysand?

— Ja, det må det da kunne bli. Det ville unektelig være en fordel om man slipper å vandre 300 meter utover før stortåa blir våt, sier Gisvoll.

FOR EN IDÉ!

Det er en selvfølgelighet at man i et område, som i forslaget til verneplan for våtmarkene i Sør-Trøndelag, er prioritert som meget verneverdig i nasjonal sammenheng etablerer, industri, flyplass (i et fuglerikt område!) etc..

Ideen med selvfølgelig, utvikles uten irriterende snakk om verneverdier. Det kan forsinke realiseringen. For å berolige hysteriske naturvernromantikere er det trolig klokt å gi uttrykk for at et område ytes best vern gjennom utbygging med

drastiske landskapsendringer. For å nå fram med denne metoden gjør man som fylkesrådmann Kåre Gisvoll: Vis at man kjenner navnet på de fuglearter (litt uheldig i dette tilfelle at den ene absolutt ikke er en typisk våtmarksart!) og at man vet at enkelte trær er sjeldnere enn andre (det siktes trolig her til tinvedforekomsten på den aktuelle lokalitet)! Man har da sans for verneverdier! Hvorvidt "hysterikerne" i dette tilfelle lar seg berolige vil tiden vise.

—red—

SYKKELBOKEN ER KOMMET!

En sårt etterlengtet instruksjonsbok for oss syklister er nå endelig kommet i handelen. Ifølge boken har vi her i Norge godt og vel 2,5 millioner sykkelleiere, og behovet for veiledning i stell og reparasjon må være tilsvarende stort.

Sykkelboken behandler de fleste sykler som er på markedet i dag. Så avanserte disse er blitt med fra to til tolv gir, så stilles det naturlig større krav til vedlikehold og justeringer. Boken gir en inngående beskrivelse av sykkelens forskjellige deler med instruktive tegninger og forklaringer. Feilfinnings-skjema for de tre girtyper, Torpedo Duomatic nav, krankkjedegir og navkjedegir, gir ypperlig hjelp til en amatør i faget.

En massiv ekspertise ligger til grunn for de tekniske forklaringer, idet boken er gitt ut i samarbeide med Skandinavias ledende sykkelprodusent Jonas Øglænd A/S.

Når det gjelder tursykling, er fremstillingen delvis basert på stoff fra sykkelturner med liste over personlig utstyr og nødvendig verktøy og reservedeler. Kontaktadresser til sykkelorganisasjoner i inn- og utland er til stor hjelp når man vil skaffe seg kartmateriell. I den forbindelse etterlyser Syklistenes Landsforening rutebeskrivelse og kart-

skisse fra folk som har gjennomført vellykkede sykkelturner i Norge. Noen få kart eksisterer for begrensede områder. Det detaljrike sykkelkartet for Trondhjemregionen er dessverre ikke nevnt. Men mulighetene for å finne mindre veger som er lite trafikkert og som kan by på de store sykkelopplevelser, er mange, så vi håper oppfordringen når frem til dem som skal prøve seg frem på vegene i sommer.

På grunn av det stigende antall tursyklister, var det å ønske at bensinstasjonene kunne yte service med reservedeler til sykler. En verktøyveske som tidligere fantes på alle sykler, må høre med til standardutstyret.

Til slutt en bønn til alle bilister. Vær varsom når du passerer en syklist. Kjør godt utenom og sett ned farten.

Sykkelboken bør finnes i enhver "sykkelfamilie". Den er litt dyr i innkjøp, men i betraktning av at sykkelens levetid forlenges med flere tiår ved riktig bruk og stell, blir boken en god investering.

**Forfatter Erik Green
H. Aschehoug & Co
Kr. 49,50**

Trondheim, 22. juli 1980

Sigrid Stang Aas

OPPROP!

Sjøfuglutvalget for Trondheimsfjorden har til oppgave å organisere sjøfugltellinger i Trondheimsfjorden og å publisere resultatene. Tidligere er telleresultatene for 1976 og 1979 presentert i Trøndersk Natur. Resultatene for 1977 og 1978 mangler ennå. Dette skyldes at telleorganisasjonen for de årene hverken er i stand til å bearbeide dette materiale eller å levere det over til Sjøfuglutvalget. I denne situasjonen ser vi ingen annen utveg enn å anmode de som deltok i de

nevnte sjøfugltellinger om å lete fram sine gamle notatbøker og sende tallene til oss. Vi tar sikte på å publisere resultatene for alle fem årene samlet, forutsatt at det lykkes oss å få tak i alt materialet.

Telleresultatene sendes til:

Sør-Trøndelag: Otto Frengen, Videnskapselskapets museum, Erling Skakkes gt. 47, 7000 Trondheim.

Nord-Trøndelag: Kjell Arne Furunes, 7670, Sakshaug.

Uttalelse fra STNV om utkast til Verneplan for våtmarksområder i Sør-Trøndelag

Sør-Trøndelag Naturvern vil uttrykke anerkjennelse for det forslag til verneplan som foreligger. Vi har ingen grunn til å tvile på at den vurdering som er blitt foretatt er i samsvar med den målsetting vår forening arbeider etter. De 20 områdene som er valgt ut er uten tvil alle viktige i vernesammenheng. Arealmessig utgjør de bare en liten del av fylkets våtmarker, og må derfor betraktes som et minimum av hva som er nødvendig å frede for å kunne bevare et representativt utvalg av disse naturtypene.

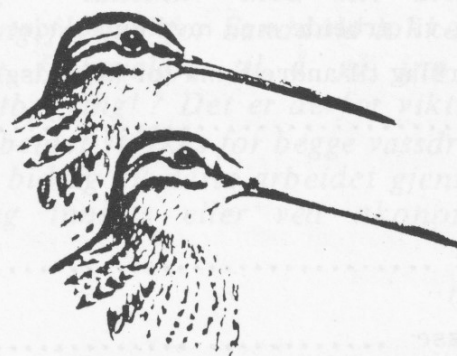
Dersom vi skal framheve et enkelt område, vil vi nevne lokalitet nr. 20, Stråsjoen--Prestøyan i Selbu kommune. Både med hensyn til arealstørrelsen og områdets egenart, bør dette prioriteres meget høyt. Særlig bør området sees på bakgrunn av de store våtmarksområdene som ble ødelagt for alltid ved oppdemningen av Nedalsmyrene. Vi vet at det er sterke krefter i gang for å bygge ut de siste restene av nedslagsfeltet til Nea-vassdraget. Dersom Garberg-elva blir regulert, vil Stråsjoen--Prestøyan gå tapt, og dermed de siste store våtmarksområdene i dette vassdraget. Tilsvarende områder finnes sannsynligvis ikke i denne landsdelen.

Innledningsvis i utkastet til verneplan blir det antatt at "planen omfatter de våtmarksområdene i Sør-Trøndelag som er av størst betydning for fuglelivet". Selv om en kan håpe at dette er tilfelle, vet vi at det fortsatt finnes betydelige områder i fylket som ikke er systematisk undersøkt. En bør derfor være forsiktig med å anta at det ikke finnes viktige våtmarker som ikke er kommet med i den vurdering som er foretatt. Det er også grunn til å tro at utfyllende undersøkelser i enkelte av

områdene som er blitt vurdert vil kunne medføre forandringer i prioriteringen (jf. Tabell 5). Verneplanen må derfor ikke betraktes som endelig og absolutt. I innstillingen blir det også pekt på at det kan bli aktuelt med en suppleringsliste senere, eller at en kan reise forslag om separate vernetiltak for enkeltobjekter.

I den opprinnelige vurderingen som er blitt foretatt av tilsammen 200 lokaliteter, er en del blitt klassifisert som ikke verneverdige (prioritet 5). Dette mener vi er betenkelig. I prinsippet er all natur verneverdig, selv om en i enkelte tilfeller må godta at naturområder blir helt eller delvis ødelagt som biotop for ville planter og dyr.

En må håpe at en i framtida vil få lover og forvaltningsformer som gjør at en slipper å frede områder for å kunne bevare dem for etterslekten. Dette vil måtte innebære at enhver bruk av naturområdene må bli underlagt en konsekvensanalyse og en totalvurdering. Dette er dessverre ikke tilfelle i dag.

Hjelp!

Sør-Trøndelag Naturvern (STNV) har en stor medlemsmasse, og et styre som gjør så godt det kan. Men det er et utall av oppgaver som STNV skulle ha arbeidet mer med. Økt aktivitet avhenger av kontakt med flere medlemmer som har lyst til å gjøre en innsats for naturvernet i fylket. Ta en telefon eller send oss et brev. STNV har oppgaver til alle aktive naturvernere

Ring kontoret, tlf. (075) 92142 (tirsdag og torsdag), eventuelt
Huke tlf. (075) 37020.

Fyll ut denne dersom du har overskudd til å engasjere deg
aktivt i naturvernarbeid:

Til Sør-Trøndelag Naturvern
Vitenskapselskapets Museum

7000 TRONDHEIM

- Jeg kan delta i praktisk arbeid som f. eks. pakking av medlemsblad
- Jeg vil stå på "stand" på Nordre
- Jeg kan selge materiell på Stor-Martnan og Trøndsk lærarstemne
- Jeg vil delta i arbeidsgruppe/aksjonsgruppe (strek under aktuelt tema): vassdragsvern, oljeproblematikk, atomkraft, alternative energikilder, jordvern, naturvern i skolen
- Jeg vil delta i arbeid med å lage vandreutstilling om skog/skogbruk
- Jeg vil arbeide med medlemsbladet
- Forslag til andre tema for arbeidsgrupper:

Navn:

Adresse:

Postnr. og poststed:

Telefon arbeid:

" heime:

MURGÅRDEN
THOMAS ANGELLS GT. 22
TELEFON 32830 - TRONDHEIM
BRILLESPECIALISTER

AKSJON VERN FORRA

Kontingenten er:	
Ordinær kontingent	kr 20,—
Skoleungdom og pensjonister	» 10,—

VIL DU BLI MEDLEM I AKSJON VERN FORRA?

Klipp ut slippen nedenfor og send den enten til:

Arne Moksnes, 7500 Stjørdal
eller:

Arne Sivertsen, Staupslia, 7600 Levanger,
så får du tilsendt postgiroinnbetalingskort
for medlemskontingent.

Du kan også støtte aksjonen ved å kjøpe
plakater og klebemerker med motto
VERN FORRA.

Prisen er kr. 5,- pr. stk. for merkene og
kr. 10,- pr. stk. for plakaten.

Klipp her : _____

Sett kryss her:

- Jeg ønsker å bli medlem i Aksjon Vern Forra, avd. Stjørdal
- Jeg ønsker å bli medlem i Aksjon Vern Forra, avd. Levanger
- Jeg ønsker å få tilsendt stk. klebemerker Vern Forra
- Jeg ønsker å få tilsendtstk. plakater Vern Forra

TRØNDESK NATUR SUPPLEMENT er en publikasjonsserie som tar sikte på å gjøre tilgjengelig for publikum arbeider som er for store til at de kan gå inn i "modertidsskriftet" TRØNDESK NATUR" uten videre. Rapporter fra faunistiske og botaniske undersøkelser er vanligvis av en slik karakter, men også andre typer av stoff vil være aktuelle.

Supplementene vil komme ut uregelmessig, avhengig av stofftilgangen, og må kjøpes hver for seg. De vil bli kunngjort i TRØNDESK NATUR- og prisen vil bli oppgitt i hvert enkelt tilfelle.

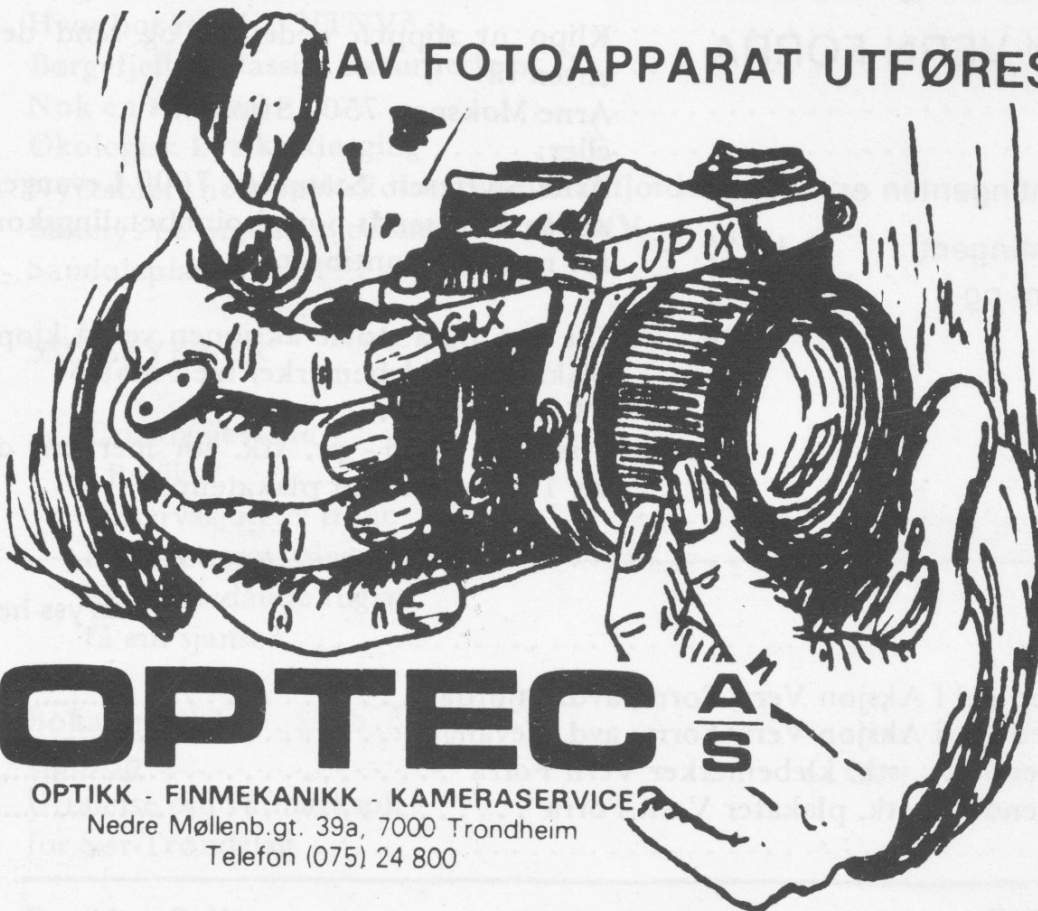
Manuskripter til TRØNDESK NATUR SUPPLEMENT sendes til TRØNDESK NATUR, postboks 1719, Rosenborg, 7001 Trondheim.

Postgiro: 3 60 19 52

Redaktør: Torgeir Nygård

REPARASJON, KONTROLL OG JUSTERING

AV FOTOAPPARAT UTFØRES

OPTEC ^A/_S

OPTIKK - FINMEKANIKK - KAMERASERVICE
Nedre Møllenb.gt. 39a, 7000 Trondheim
Telefon (075) 24 800